

יחידת הוראה לחטיבת הביניים

תקשורת - עיתונות מודפסת מול עיתונות מקוונת

תקציר

תפוצת העיתון המודפס המסורתי נמצאת בדעיכה ברחבי העולם המערבי זה כמה עשורים, ואת מקום העיתון המודפס המסורתי תופסת העיתונות המקוונת. ביחידה זו נכיר היבטים שונים בסוגיה זו, לצד ההיבטים התוכניים.

יחידת הוראה זו תעסוק במיומנויות האורייניות והלשוניות המופיעות בתכנית הלימודים ובארגון הלמידה החדש לחטיבת הביניים. היא מתבססת על טקסטים שהופיעו במבחני מיצ"ב ועל מפרטי המיצ"ב. הפעילויות המופיעות ביחידה זו משלבות את עקרונות הלמידה המשמעותית, והן כוללות למידה חווייתית ושיתופית, המעודדת מעורבות של התלמיד בתהליך הלמידה והבנייה של ידע בתחומי השפה השונים.

מפמ"ר : תומר בוזמן

עיבוד ועריכה : ד"ר רינת גולן וד"ר עליזה עמיר

קישורים מקוונים : יניב סננס

תוכן עניינים

3..... מבוא

4..... פעילות 1 – הבנת הנקרא

4..... שלב א - קבוצתי

4..... השוואה

4..... שלב ב - מליאה

4..... שלב ג - אישי

5..... שלב ד - אישי הבנת הנקרא

8..... פעילות 2 – מטה לשון

8..... שלב א - בזוגות

8..... שלב ב - בקבוצות

10..... פעילות 3 – הבעה בכחב

10..... שלב ה - אישי ומליאה

10..... כתיבת סיכום

10..... כתיבת טיעון

11..... פעילות 4 - משוב

מבוא

יחידה זו מזמינה את המורים ואת התלמידים לעסוק במיומנויות אורייניות ולשוניות נוספות, המופיעות בתכנית הלימודים ובמפרטי המיצ"ב. זאת באמצעות למידה תהליכית, המבנה את הידע האישי של כל תלמיד ומאפשרת לו לימוד מגוון ומעניין.

היחידה מכילה שלושה צירים: ציר ההבנה וההבעה, הציר הלשוני והציר התוכני.

ציר אורייני

הבנת הנקרא של טקסטים מסוגים שונים
הבעה בכתב: כתיבת סיכום בזיקה לשני טקסטים
כתיבת טיעון בזיקה לטקסטים ובזיקה לסרטון

לשון (מטה לשון)

חלקי הדיבור
שם המספר
השימוש בגופים השונים בטקסט

פעילות 1 – הבנת הנקרא

 שלב א - קבוצתי

השוואה

1. היכנסו לאתר ויקיפדיה וקראו מידע על העיתונות המקוונת.

עיתונות מקוונת - ויקיפדיה

2. דונו בקבוצה על המידע שקראתם. לאחר מכן ערכו בטבלה את פרטי המידע

שעליהם קראתם בנושא העיתונות המקוונת ועיתונות הדפוס על פי יתרונות לצד

חסרונות.

3. מהי המסקנה העולה מן הטבלה לגבי היתרונות והחסרונות של העיתונות

המקוונת לעומת העיתונות הכתובה?

שלב ב - מליאה

הציגו בפני החברים לכיתה את הממצאים שעלו בקבוצה. השוו בין הממצאים השונים שעלו בכיתה.

שלב ג - אישי

בעקבות הקריאה

קראו את הבלוג המופיע בקישור שבהמשך וענו על השאלה:

כיצד אתם מעדיפים לקרוא ידיעות חדשותיות? האם קל לכם או נוח יותר לקרוא באתרי

המרשתת או בעיתון מודפס?

נמקו את תשובתכם.

תוכלו לכתוב את תשובתכם כתגובית במחברת או בבלוג עיתונות מול עיתונות מקוונת.

קראו את שני המאמרים שלפניכם.

עיתוני הנייר – לאן?

מעובד לפי מאמרו של יובל דרור* "כולם עיתונאים וצלמים", שהתפרסם בכתב העת עיניים, גיליון 115, מארס 2010.

- עיתון הוא אמצעי תקשורת עתיק 35 יומין. כבר יוליוס קיסר, שליט רומי, נהג להביא לבני עמו הפזורים ברחבי האימפריה האדירה מידע מעודכן על הנעשה 5 במולדתם. הוא עשה זאת בעזרת עיתון שנכתב ונתלה במקומות ציבוריים. עיתון הנייר הפך לכלי תקשורת נפוץ ומרכזי מאות שנים 10 אחר כך, עם התפתחות הדפוס. לאחרונה, עם הופעת המְרְשֶׁת (אינטרנט), העיתון עבר מהפך אֶמְתִּי, ובצד העיתונים המודפסים החלו להופיע במרשתת עיתונים מְקוֹנְנִים. 15
- יש הבדלים רבים בין העיתון 50 המקוון ובין עיתון הנייר, הנובעים מהאפשרויות הטכנולוגיות של המרשתת.
- אחד ההבדלים הבולטים הוא דרך 20 הקריאה בשני סוגי העיתונים. בעיתון הנייר הקריאה היא רצופה והמשכית. לעומת זאת הקריאה בעיתון המקוון יכולה להיות "רב- 25 כיוונית", שכן בכל כתבה אפשר לשלב אין-ספור קישוריות (לינקים), המפנות את הקורא לאתרים אחרים. הקורא יכול לבחור לעבור מהכתבה הראשית להרחבה בנושא כלשהו, ומשם 30 יכול לפנות להרחבה נוספת ולעוד ועוד הרחבות. לעתים הוא עשוי להגיע למקום שֶׁהִקְשֵׁר שלו אל הכתבה המקורית מקרי לחלוטין.
- כמה מן ההבדלים מעניקים לעיתון המקוון יתרונות מעיתון הנייר. אפשר לשלב בו קטעי וידאו וקטעי שמע (אודיו). אלה מעניקים לו יתרון, שכן הם מעשירים את הכתוב ומוסיפים לו מְמֵד שאי-אפשר להוסיפו בעיתון הנייר. 40
- האפשרות ליצירת קשר מְיָדִי בין הכותב לקורא מקנה לעיתון המקוון יתרון חשוב נוסף מעיתון הנייר. אם כתבה שאתם קוראים בעיתון הנייר מכעיסה אתכם, אינכם יכולים לְשַׁתֵּף בכך מיד את הכותב. אבל לו הייתם קוראים את הדברים במרשתת, רב הסיכוי שהייתם יכולים להביע במפורש ומְיָד את דעתכם עליהם. בעיתונים מקוונים קיימת אפשרות להוסיף תְּגוּבֵית (טוקבק) בתחתית הטקסט, ובחלק מהאתרים אף אפשר לתת ציון לכתבות. 55
- לכמה עיתונים מקוונים יש עוד יתרון הנובע מתכונה טכנולוגית חשובה ומהפכנית. הם מאפשרים לבעלי מחשב אישי וחיבור למרשתת לפתוח יומן-רשת (בלוג) בקלות וללא תשלום, ולפרסם בו כל סוג של מידע. בדרך זו כמעט כל אחד יכול לפרסם את דעותיו, את ידיעותיו ואת חוויותיו. היום לרבים יש טלפון נייד שבאמצעותו אפשר לצלם ולדווח. כך כל אחד עשוי להיות העד הראשון לאירועים, עוד לפני שמגיע

*ד"ר יובל דרור, חוקר אינטרנט וטכנולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן

- לשם העיתונאי, כמו שקרה, למשל, 70 בעת התפרצות הצונאמי בשנת 2004 בדרום מזרח אסיה. כאשר גל מים אדיר שטף את אזורי החוף באינדונזיה ובמדינות נוספות, הגיעו הדיווחים המצולמים הראשונים מאנשים שהיו באזור. 75
- היתרונות האלה של העיתון המקוון הנובעים, כאמור, מהאפשרויות הטכנולוגיות של המרשתת, גורמים למהפך של ממש בעיתונות המודפסת. היום עיתוני הנייר נאבקים על 80
- חייהם, ובמקומות רבים בעולם אפילו עיתונים ותיקים מאוד חדלים להתקיים. מה יעלה בגורל עיתוני הנייר? לא מן הנמנע שבקרוב יתרחש מהפך של ממש, והעיתונים ייערכו אך ורק במרשתת, בתבנית אלקטרונית, דיגיטלית. האם אלה חדשות טובות? תלוי את מי שואלים. אני, לדוגמה, אתגעגע מאוד לעיתון הנייר. 90

© כל הזכויות שמורות למחבר ולעיניים.

להציל את העיתון המודפס

מתוך מאמרו של גבי וימן* "אמריקה קרובה", הארץ, 6/5/2009

המְרֻשָּׁתֶת היא הגורם העיקרי לכך שקוראים נוטשים את העיתונים המודפסים, אך האם אנו מוכנים לוותר עליהם לטובת שפע אתרי חדשות מקוונים? ההתפתחות הטכנולוגית הביאה עמה בכל דור ודור אמצעי תקשורת חדשים, אך אלה מעולם לא הכחידו את קודמיהם. הטלוויזיה לא המיתה את הרדיו ולא את הקולנוע, הקולנוע לא חיסל את הספרים ויש אף לקוות שהמרשתת לא תכחיד את העיתון המודפס. 5

כיום העיתון המודפס פגיע, חלש ומאויס. כאן המקום לצאת לעזרתו – לא למען בעלי העיתונים, לא למען העיתונאים, אלא למען הציבור ואיכות המידע התקשורתית המוצע לו. את מחיר ההתמוטטות של העיתונות האיכותית ישלמו בעתיד הקוראים, כי הם יקבלו את המידע מתגוביות (טוקבקים) עילגות, ומאתרי חדשות מקוונים שמאחוריהם אין מערכת, אין עיתונאים, אין תחקירים ואין אחריות מקצועית. יש להבטיח שהעיתונות האיכותית בישראל תזכה לשרוד ולמלא את תרומתה החיונית לאיכות החיים התרבותית והדמוקרטית שלנו. 10

© כל הזכויות שמורות.

* פרופ' גבי וימן, חוקר תקשורת, אוניברסיטת חיפה

1. האם הנימוקים בעד העיתונות המקוונת או נגדה שהעלו הכותבים עולים בקנה אחד עם ממצאי הדיון שלכם בנושא? הסבירו את תשובתכם.

2. כתבו מהי הטענה העיקרית במאמרו של יובל דרור.

- ייתכן שהעיתון המקוון יוכל להתקיים בצד עיתון הנייר.
- ייתכן שעיתון הנייר ייעלם בשל יתרונותיו של העיתון המקוון.
- ייתכן שהתקדמות הטכנולוגיה תמנע את היעלמותו של עיתון הנייר.
- ייתכן שעיתון הנייר ישרוד למרות התפתחות הטכנולוגיה.

3. מהי עיתונות איכותית, לפי מאמרו של ויימן. ציינו על פי מאמר זה שני מאפיינים של עיתונות איכותית.

4. במאמר הראשון (של יובל דרור) נמצא כי רוב המאמר מנוסח בגוף שלישי, בשורות 45-51 נעשה שימוש בגוף שני ובשורות 91-90 נעשה שימוש בגוף ראשון.

- א. הביאו דוגמאות לשימוש בגוף שלישי, בגוף שני ובגוף ראשון.
- ב. מה עשויה להיות הסיבה לכך שרוב המאמר מנוסח בגוף שלישי?
- ג. במה מסייע לכותב המאמר המעבר לגוף שני באמצע הטקסט?

5. בשורות 51-55 יש שימוש בשמות פועל במקום בפעלים נטויים. מה עשויה להיות הסיבה לכך?

6. במאמר 1 בשורה 84 ובמאמר 2 בשורה 2 מנסחים הכותבים את דבריהם בשאלה. במה נבדלת השאלה במאמר 1 מן השאלה במאמר 2?

פעילות 2 – מטה לשון

שלב א - זוגות

שם המספר

בחנו האחד את השני – כתבו במילים את המספרים שבסוגריים והשוו אחר כך את תשובותיכם:

בשנת _____ פקדו את חופי דרום מזרח אסיה גלי צונאמי. גל מים
(2004)

אדיר שטף את אזורי החוף באינדונזיה וב- _____ מדינות נוספות. גלי
(3)

הצונאמי הגיעו לגובה של _____ מטרים בחופי כמה מדינות. ממקום
(36)

האירוע הגיעו למערכת העיתון _____ תמונות ודיווחים.
(12)

שלב ב - קבוצות

שמות פועל ושמות פעולה

משחק קבוצתי: על כל קבוצה למנות במשך 5 דקות בדיוק את מספר שמות הפעולה ומספר שמות הפועל שהופיעו בטקסטים ולכתוב אותם במחברת.

הקבוצה הזוכה היא הקבוצה שמצאה את המספר הגדול ביותר של שמות הפעולה ושל שמות הפועל (כמובן לאחר בדיקה שהמיון נכון).

שאלה לקבוצות: מה מצאתם? האם יש יותר שמות פועל או שמות פעולה?

למורה: כאן אפשר להסביר שריבוי שמות הפועל הוא חלק ממבנה תחבירי שנועד לשרת את התפקיד התקשורתי של הטקסט (במקרה שלפנינו טיעון) – סתמיות (יש לקוות), פעולה מתמשכת, מודאליות, קריאה לפעולה¹ ("להציל את עיתוני הנייר") וכן גיוון והעשרה של דרכי הבעת הפעולה. שמות הפעולה נועדו לציין את הפעולה שנעשתה וכן ליצור הכללה וסתמיות.

¹מתוך תכנית הלימודים בעברית, עמ' 39

חלקי דיבור: שם, פועל ותואר

במשפטים הבאים יש מילים מודגשות. כתבו לכל משפט אם המילה המודגשת היא שם עצם, שם תואר או פועל.

1. עם התפתחות ה**דפוס** חל מהפך גדול. _____

2. העיתונים ה**מודפסים** החלו להופיע כעיתונים מקוונים במרשתת. _____

3. ה**דפסת** העיתונים בימינו אינה נפוצה כבעבר. _____

4. ה**מדפסת** הביתית **מדפיסה** מספר מוגבל של עותקים. _____

פעילות 3 – הבעה בכתב

שלב ה - אישי ומליאה

כתיבת סיכום

כתבו סיכום שיציג את המאפיינים של העיתון המקוון על פי שני המאמרים ועל פי מקור נוסף (או אחד המקורות שהובאו ביחידת הלימוד או מקור אחר שתמצאו במרשתת).

כתיבת טיעון

האם יש מקום לעיתונות נוער מודפסת בעידן הפייסבוק והרשתות החברתיות? נמקו את דעתכם, בכתיבתכם הישענו על מקורות המידע שקראתם ועל המידע המוצג בסרטון הבא:

למורה:

מומלץ לבקש מן התלמידים לכתוב כמה טיוטות, להשוות את תוצרי הכתיבה עם אלו של עמיתים אחרים ולשכתב לפי הצורך.

אפשרות נוספת לבקש מתלמיד לקרוא תוצר כתיבה של תלמיד אחר (לפי גישת תאוריית התפקידים).

פעילות 4 - משוב

כתבו משוב בעקבות הפעילויות ביחידת ההוראה. תוכלו להיעזר בשאלות שלפניכם.

- ממה נהנית במיוחד?
- מה למדתי מיחידת ההוראה?